

Az 1770/71 évi pestisjárvány Csikban.

Az 1770. évi szeptember első napjaiban Csikszék területén híre futamodott annak, hogy általános marhavész ütött ki, s közbe-közbe rebesgetni kezdték azt is, hogy több községben gyanús halálózások fordultak elő. E hírre a vice-tisztek vizsgálatot tartottak, s ugyanazon hó 19-én Csik-Szt-Királyon a megye akkori székhelyén tanácskozássra összejöve, aggódva konstatálták, hogy a marhavész csakugyan általános lett és hogy a gyanús halálesetek nem normális természetűek. Ennek folytán Háromszék, Udvarhelyszék és Maros-zék felé szoros határzárt rendeltek, s míg annak betartására polgári őrseget alkalmaztak és a kormányzékktől segédletül katonai karhatalmat kértek: október 1-én arra ébredtek fel, hogy a gyimesi Ugrapatak lakossága között a pestis rohamosan terjed.

Ugrapatak: a mostani gyimesfelsőlöki vasuti hídtól egészen az Apahavas lábáig felnyúló hosszú völgy, a képzelhető legegészségesebb terület, két oldalon százados fenyőkkel körítve; lakossága most is ritkán, abban az időben plane havonkint alig közlekedett a legközelebb eső Szépvíz községgel, minélfogva a vice-tisztek — talán nem is helytelenül — azt a véleményt koczkáztatták, hogy a dög-halál oda a levegőn ragadt át. Erre roppant ijedelem lett, s mint-hogy a járvány több községben is tömegesen lépett fel, rendes foglalkozásával mindenki felhagyott, körmeneteket rendeztek, éjjelnappal falubosszant solosmákat énekeltek, 48 óra alatt font, szótt és varrott fehérneműeket ajánlottak fel a halál angyalának; és midőn ez sem használt, teljes apathiába estek, úgy, hogy a halottak eltemetésére is csak katonai karhatalommal voltak kényszeríthetők.

A szék tisztsége az első meglepetés esillapúttával mindent elkövetett a lakosság bátorítására, küldöttei a veszlepett községekben gyakran megjelentek, de a veszély terjedésével, s különösen

nehány buzgó tagjának elvesztésével az is kezdett elfásúlni, kétség beesni, s szörnyű tehetetlenségében a gyűlések tartása közben breviáriumot imádkozott és solosmákat énekelt.

Ezalatt a kormányzektől egyre jöttek a hivatalos bátorítások, vigasztalások, de gondos keresés után sem találtam semmit, mi az egy határozat megerősítésén kívül, a járvány elfojtására irányult volna, és mégis október 16-án egy rendeletet bocsátott ki, melyben az egészségügyi intézkedések megszegőit halálbüntetéssel fenyegeti. Meggondolatlan, tapintatlan intézkedés volt és a halál félelmében vergődő lakosságot annyira el is keserítette, hogy községenkint csoportosúlni kezdett, egymást ellenszegülésre izgatta, az alig fenntarthatott kevés rendet teljesen felforgatta, mindent közösnek tekintett, szóval forradalmi állapotokat teremtett. Caratto Emanuel, az első székely gyalogezred parancsnoka, csak rendkívüli tapintattal, s így is az idegen katonaság okos felhasználásával tudta lecsendesíteni a felkorbácsolt kedélyeket, mert a csapáshoz az erőszakos felfegyverzés keserőségének friss emléke is járult, s talán épen e volt a főtényező. Ettől kezdve a nép önkéntesen ásta a kormányzék által előírt két öl mélységű gödröket, s hordott össze azokba apát, anyát, testvért, barátot, ellenséget naponkint, a falu egyik végétől a másikig, 4–6 ökrös fogatokkal. Májig is tartja magát az emlék, hogy Szt.-Márton községben nagy Szabó Balázs volt az egyedüli, ki Apostolok-oszlása hajnalán szedett boróka magvaiból készített pogácsával védelmezte meg magát és családját a ragálytól, s minden legkisebb félelem nélkül hordatta össze a hullákat a község északi alsó végén lévő „halom“ nevű helyen ásott sírgödrökbe.

És hogy ez az epidemia mily kiterjedésű volt, fogalmat nyújthat Caratto kétszeri értesítése, mely szerint Klára nevű leánya — kinek sírköve megvan a szeredai leányiskola belső bejáratánál aláfördítva — és két fián kívül, a szolgálatban lévő határőr katonaság közül október hóban 214, novemberben pedig 270 esett áldozatul; és miután a járvány csak 1771. január havában kezdett szünetelni, feltehető, hogy decemberre is legalább 200 ember kivette a maga részét, mikor aztán három hó alatt már csak a jobban élmezett és jobban ruházott katonaság sorából csaknem egy ezredet söpört el.

A járvány megszűntével a kormányzék gabna féléket, krumplít, hüvelyeseket küldött a megmaradt lakosságnak, ajánlván, hogy közs-

genkint a hármás határrendszer beállításával kezdjen földműveléshez. Ezenkívül sürgeti a júhtenyésztés s dohánytermelés meghonosítását, s általában látszik, hogy a szék ujjászületését a rendelkezésre álló eszközökkel elősegíteni igyekezett; de e közben sem hagyott fel kedvező eszméi előtérbe tolásával, a kék és vörös köpeny s az abaposztó viselet eltiltásával, a veréb, varjú, csóka, egér, höresög irtással, erdő aszalással stb., sőt az uralkodó felfogás szomorú jellemzéséül a székely katonaság gyermekei iskoláztatását is betiltotta és kényszerrel megkezdte a székely határőr tisztalakások építését, a melyek mintegy kárpótlásul, ma nagy részben iskoláknak használtatnak, igyekezték kibékíteni az utókort Mária Terézia koránya tévedéseivel.

Ezek leszámításával az akkori felfogásokhoz képest mégis tisztulni kezdő rendelkezéseket tanúsított, mert a székelység felfegyverzése elől Moldvába menekült családokat és egyeseket, nem mint azelőtt, börtönnel és halálbüntetéssel kényszergette vissza, hanem engedményekkel, jogok visszaállításával s még pénzbeli ígéretekkel is hivogatja elhagyott tűzhelyeikhez.

Nem is tehetett másképp, mert a vármegyét szörnyen megdéz-málta volt a pestis, azt pedig be kellett népesíteni. Caratto 1773-ban felvétette a megmaradt családokat, s az arról készített kimutatás szomorú képét adja a valóságnak. A szerint a pestis után maradt a) gyalog családfő 4903, összesen 10298 családtaggal, b) lovas családfő 545, 2078 családtaggal, c) jobbágy családfő 1402, 2876 családtaggal. Ha ehhez hozzá vesszük a gyér számú telepeseket semmi esetre sem több, mint 2000 emberrel és a megmaradt nemességet 300 taggal, megtudjuk, hogy Csikszék lakossága az 1770/71-diki nagy pestisjárvány után 17552 egyénből állott.

Ma Isten kegyelméből 135961-en vagyunk.

BECZE ANTAL.